

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«АСОЦІАЦІЯ
З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
ДЛЯ УКРАЇНИ»

09 червня 2016 року

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Міністерство
освіти і науки
України

УКРАЇНЬСЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УКРАЇНЬСЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ
УНІВЕРСИТЕТ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛАНКАШИРУ (СПОЛУЧЕНЕ
КОРОЛІВСТВО) НА КІПРІ

за фінансової підтримки
АГЕНТСТВА США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ (USAID)

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«АСОЦІАЦІЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ»**

09 червня 2016 року

Київ 2016

УДК 327(477+061.1 ЄС)
ББК 66.4(4 Укр), ЄО
А90

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Київського університету ім. Бориса Грінченка заборонено

Редакційна колегія:

І.А. Грицяк., д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України;
О.А. Мартиненко, д.ю.н., професор;
А.Ю. Нашинець-Наумова, к.ю.н., доцент;

Асоціація з Європейським Союзом: зарубіжний досвід для України:
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 9 червня 2016 р. – Київ:
ФОП Рудя О.М., 2016. – 362 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції розглядаються теоретико-прикладні аспекти відносин європейських країн з Європейським Союзом в рамках такого виду міжнародно-правових актів, як угода про асоціацію. Зокрема зібрано напрацювання вітчизняних та закордонних дослідників з проблемних питань про європейські цінності, стандарти та захист прав людини в євроінтеграційній політиці, досвід асоціації з Європейським Союзом, а також політико-правові, безпекові, економічні, соціальні та гуманітарні аспекти Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Розрахований на фахівців правової сфери, державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів та студентів.

УДК 327(477+061.1 ЄС)
ББК 66.4(4 Укр), ЄО
А90

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції видаються за організаційної участі Української Гельсінської спілки з прав людини та за фінансової підтримки програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Реагування на порушення прав людини та посилення правової спроможності громадян та правозахисників в Україні» / «Права людини в дії».

*Матеріали друкуються мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 50 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів.

Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

© Київський університет
імені Бориса Грінченка

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ I. Європейські цінності, стандарти та захист прав людини в євроінтеграційній політиці

T. Potier Neither West nor East: Ukraine's Association Agreement with the European Union and the establishment of a united Europe

I. Vilchinska, T.Reva Modern radical left Organizations in States of Western Europe

Гонюкова Л.В. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Грицяк Н.В. Етапи розвитку кризових ситуацій

Держалюк М.С. Трансформаційні перетворення у країнах посткомуністичного простору

Коваленко Т.О. Адаптація земельного законодавства України до вимог ЄС: напрями та перспективи

Igor Golovan, Volodymyr Kamro Respect and protection of human dignity in Ukraine: European model implementation problems

Богаишов О.А. Порівняльна характеристика системи муніципального управління «містами мільйонниками»: конституційно-правовий аспект

Бойчук Д.В. Кримінально-процесуальні функції кримінального процесу України в контексті європейських стандартів

Боринська О.Л. Білорусь і Європейський Союз: зміна вектору

Доцяк І.І. Ціннісні основи європейської інтеграції України

Нашинець-Наумова А.Ю. Європейські стандарти побудови та розвитку інформаційного суспільства

Борець М.В. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку – державний регулятор в сфері протидії відмиванню доходів

РОЗДІЛ IV. Економічна, соціальна, гуманітарна сфери як важливі складові Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Драгомирецька Н.М. Практика соціального проектування та планування щодо розвитку спільноти

Розпунтенко І.В. Проблеми і недоліки податкової системи України в умовах адаптації до вимог ЄС

Розпунтенко І.В. Нормативно-правове регулювання контролю за іноземними інвестиціями в Україні

Сурай І.Г., Держановська С.Л. Політико-управлінське лідерство: зарубіжний досвід для України

Борець Л.В. Запровадження антикорупційного комплаєнс-контролю у діяльності суб'єктів господарювання

Бучик В.С. Питання енергоефективності в угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Рева Т.Д. Досвід країн Європейського Союзу в розвитку фармацевтичної освіти: уроки для України

Чернега А.П. Інститут безоплатної правової допомоги в сучасних умовах реформування правової системи України

Чуркін О.В. Питання імплементації «намібійських винятків» до українського законодавства

Шотурма Н.В. Електронні петиції як новий інструмент залучення громади до прийняття рішень

Гуц Н.Г. Правове регулювання майна профспілкових організацій: зарубіжний досвід

Романська Л.В., Борець Л.В. Ефективність діяльності суб'єктів державного регулювання в сфері інвестицій

провізорів у вищих медичних навчальних закладах України, що й визначено як перспективу майбутніх наукових розвідок автора.

Джерела:

1. Европейский опыт аптечного дела. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua.article/7702>.

2. Навстречу VII Национальному съезду фармацевтов Украины. С чем подходим к съезду – что принесет съезд? Часть 2. Образование и квалификация, самоуправление и информация. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua.article/360519>.

Чернега А.П.,

доцент кафедри правознавства

Інституту суспільства

Київського університету імені Бориса Грінченка,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНСТИТУТ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Розвиток безоплатної правової допомоги є невід'ємною складовою реформування національної правової системи, остання покликана створити умови для гармонізації відносин у суспільстві, інтересів держави і особи; гуманізації та вдосконалення законодавства; підвищення ефективності правового регулювання; формування правової культури індивіда та суспільстві; перетворення та створення нових дієвих державно-правових інститутів, зокрема адвокатури, поліції, прокуратури, судових та антикорупційних органів, військової юстиції; забезпечити доступ до правової допомоги та справедливого правосуддя. Пріоритет людської особистості, реалізації та захисту її прав і свобод, залишаються первинними для держави та є цементуючими орієнтирами розвитку правової системи України.

Інститут безоплатної правової допомоги, як раз, підкреслює сутність та цінність права, останнє через розгалужений механізм правових послуг втілює в

життя свої основні функції – охоронну, компенсаційну, відновну тощо. Реалізація державою відповідних функцій права є гарантією достатнього рівня соціальної справедливості у суспільстві, вільного доступу до права та всіх його форм і способів захисту.

Положення про безоплатну правову допомогу закріплені в Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. Із ст.14 Міжнародного пакту випливає зобов'язання держав та вимоги до надання безоплатної правової допомоги, як одного з основних компонентів справедливого судочинства. Зокрема, вказана норма визначає зміст поняття «правова допомога», як право кожного захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника; бути повідомленим про це право, якщо особа не має захисника; мати призначеного їй захисника безоплатно в разі, коли інтереси правосуддя (характер справи, наслідки для обвинуваченого та його можливість захищати себе самостійно) того вимагають або коли у особи немає достатньо коштів для оплати захисника [1].

Оскільки Україна приєдналась до зазначених документів без застережень, вона як держава-учасник повинна гарантувати кожній людині право на правову допомогу.

Крім того, підпункт 13.13 Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи за № 1466 (2005) про виконання обов'язків та зобов'язань Україною закликає органи влади України покращити доступ до правосуддя шляхом запровадження системи безоплатної правової допомоги відповідно до стандартів Ради Європи та практики Європейського Суду з прав людини [2].

Стаття 59 Конституції України гарантує право кожного громадянина на правову допомогу та можливість її одержання безоплатно у випадках, передбачених законом. Однак положення цієї статті в частині можливості одержання правової допомоги безкоштовно, залишалися довгий час нереалізованими. До прийняття Закону України «Про безоплатну правову

допомогу» від 6 червня 2011 р., така допомога здійснювалась лише в кримінальних справах відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України. Для цього щорічно законами України про Державний бюджет України затверджувалися обсяги фінансування за бюджетною програмою «Надання громадянам правової допомоги в кримінальних справах за рахунок держави». Крім того, на виконання зазначених конституційних приписів Верховна Рада України ухвалила низку законів, в яких, окрім іншого, передбачалось надання правової допомоги різним категоріям осіб, віднесених до соціально вразливих, зокрема: закони України «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», «Про біженців», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» тощо.

Розвиток інституту безоплатної правової допомоги, як гаранту доступу до правозахисної сфери та справедливого судочинства потягнув за собою внесення змін до понад, як 100 законів і підзаконних нормативно-правових актів, прийняття нових Законів України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (2012 р.), «Про прокуратуру» (2014 р.), «Про Національну поліцію» (2015 р.) тощо. Проте, шлях до формування ефективної системи безоплатної правової допомоги виявився не таким вже й коротким, від перших кроків формування концептуальних поглядів і до створення нормативної бази, системи та механізму здійснення безоплатної правової допомоги пройшло майже 20 років. Перший законопроект «Про безоплатну правову допомогу» з'явився у 1997 р., проте за основу був взятий законопроект 2004 р. Він оперував такими поняттями, як «гарантована правова допомога», під якою розумілися послуги правового характеру, які мали надаватися повністю або частково за рахунок коштів Фонду гарантованої правової допомоги певним категоріям осіб для реалізації, захисту їх прав, свобод та інтересів, а також при вирішенні справ у судах, органах державної влади і місцевого самоврядування та для забезпечення права на захист від обвинувачення. Право на гарантовану правову допомогу мали лише особи, середньомісячний сукупний дохід на кожного члена сім'ї яких був нижчим від

встановленого прожиткового мінімуму. Даний законопроект не був втілений у життя, оскільки мав певні неузгодження із існуючими законами у сфері соціального захисту населення, не передбачав чіткий порядок її отримання та суттєво звужував категорію громадян, які мають право на безоплатну правову допомогу.

З метою створення правових та організаційних засад надання особам ефективної безоплатної правової допомоги та забезпечення взаємодії у цьому процесі державних органів, адвокатів та їх об'єднань, правозахисних і міжнародних організацій Указом Президента України від 9 червня 2006 р. за № 509/2000 була прийнята *Концепція формування системи безоплатної правової допомоги* [3]. Концепція визначила мету, сучасний стан, шляхи створення, організацію управління та фінансування системи безоплатної правової допомоги, послідовність формування такої допомоги. Відповідний документ наголосив на основних причинах незадовільного стану надання безоплатної правової допомоги в Україні, серед яких: обмежений доступ до безоплатної правової допомоги, низький розмір оплати праці адвокатів та неефективний порядок проведення оплати, відсутність ефективного управління у цій сфері.

Для створення дієвого механізму реалізації конституційного права кожного на правову допомогу, забезпечення належного виконання Україною її міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, запровадження європейських стандартів у наданні правової допомоги та доступу до правосуддя, Міністерство юстиції у 2009 р. внесло на розгляд Кабінету міністрів проект закону «Про безоплатну правову допомогу». Відповідний проект було погоджено із різними міністерствами та винесено на громадське обговорення шляхом розміщення на веб-сайті Міністерства юстиції. Після узагальнень і врахування суттєвих пропозицій до проекту Закону, 327 народних депутатів прийняли його за основу. Березні 2009 р. законопроект отримав позитивні ноти від експертів Ради Європи та Європейської комісії, представників органів влади України, громадських організацій та вітчизняних правників.

Довгоочікуваний Закон України «Про безоплатну правову допомогу» почав діяти з 9 липня 2011 р., він визначив зміст права на безоплатну правову допомогу; підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги; принципи державної політики та державні гарантії у сфері здійснення безоплатної правової допомоги; визначив систему та суб'єктів права надання та отримання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги тощо [4].

Але на цьому реалізація положень Конституції України та міжнародних актів права кожного на правову допомогу, захист та справедливий суд не завершилася. З метою втілення в життя положень нового Закону та встановлення дієвого механізму реалізації права на безоплатну правову допомогу Урядом та Міністерством юстиції України, протягом 2011-2015 рр. було прийнято значну кількість постанов, наказів та розпоряджень, що мають бути узгоджені між собою та поточним законодавством. Відповідними підзаконними нормативно-правовими актами була створена трирівнева система надання безоплатної правової допомоги: центральна установа – Координаційний центр з надання правової допомоги (м. Київ); регіональні у АРК, обласних центрах та м. Києві і Севастополі; міські центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги (в кожному місті України). Визначений порядок і умови залучення адвокатів до безоплатної вторинної правової допомоги, оплати їхніх послуг та відшкодування витрат. Запроваджений єдиний реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну допомогу на постійній чи тимчасовій основі.

Держава, останнім часом, досить опікується питанням доступу всіх верст населення до справедливого правосуддя, так на забезпечення належного функціонування системи безоплатної правової допомоги у Державному бюджеті України на 2015 р. було виділено майже 270 млн. грн. [5]. Якщо порівняти 2015 рік із 2012, 2013, 2014 рр. то у середньому фінансування розвитку інфраструктури безоплатної правової допомоги збільшилося в 10 раз. Отже, є підстави стверджувати, що держава, на сьогодні, активно сприяє розвитку та ефективному функціонуванню інституту безоплатної правової допомоги в Україні.

Джерела:

1. Чернега А. Юридичні клініки – вагома складова інституту безоплатної правової допомоги в Україні // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С.109-116.
2. Резолюція 1466(2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_611.
3. Концепція формування системи безоплатної правової допомоги: Затверджена Указом Президента України від 9 червня 2006 р. № 509/2000 та Національною комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права від 22 березня 2006 р. // Офіційний вісник України – 2006. – № 24. – Ст.1764.
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст.577.
5. Безоплатна правова допомога в Україні – 2015. – № 5 (1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://legalaid.gov.ua/images/Materials/Digest_Legal.

Чуркін О.В.,
старший викладач
кафедри правознавства
Інституту суспільства
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат юридичних наук

ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «НАМІБІЙСЬКИХ ВИНЯТКІВ» ДО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

З часу проведення антитерористичної операції на сході країни виникло нагальне питання юридичного (документального) забезпечення цивільних прав громадян, які проживають на непідконтрольній Україні території в Криму та на Донбасі.

Під юридичними фактами в цивільному праві слід розуміти конкретні життєві обставини, з якими норми цивільного законодавства пов'язують настання правових наслідків і, перш за все, виникнення, зміну та припинення цивільних правовідносин [1].